

Het Molenkanaal te Leek

Na de stichting van Nienoord in 1525 door Wigbold van Ewsum werd omstreeks 1560 het Leekster Hoofddiep gegraven. In 1567 werd van hieruit een begin gemaakt met de systematische vervening via een stelsel van wijken.

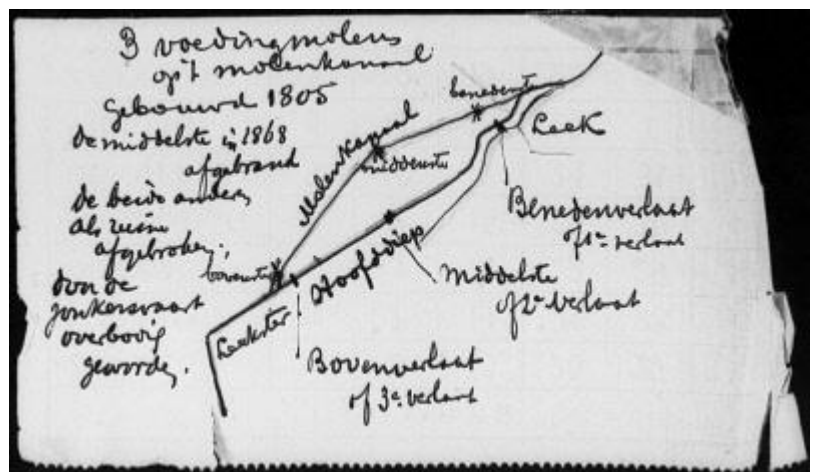
Het hoogteverschil tussen de grens met Friesland tot aan het Leekstermeer is ongeveer zeven meter. Om het waterpeil te regelen en te voorkomen dat het Hoofddiep steeds leeg liep werden in 1784 drie schutsluizen, een zogenaamd vallaat of verlaat, aangebracht. Maar ook met deze sluizen viel het kanaal toch geregeld droog of voerde zo weinig water dat turfschepen vastliepen, of er niet verder konden varen richting Leekstermeer en de vandaaruit te bereiken verdere delen van Groningen en Nederland. Dat is dan ook de reden dat Jonker Haro Caspar von Inn- und Kniphausen, geboren op 14 april 1778 te Ulrum, als Heer van Nienoord en Vredewold, twee belangrijke waterstaatkundige werken tot stand bracht.

De eerste werd in 1806 gerealiseerd en bestond uit de aanleg van een molenkanaal met bijbehorende windwatermolen. Dit molenkanaal was een omleiding (buiten de dorpsbebouwing om) tussen de Schilhoek en het Hoofddiep te Diepswal. Via dit molenkanaal werd m.b.v. drie windwatermolens water opgemalen in de richting van Zevenhuizen buiten het benedenste, middelste en bovenste verlaat om.

De windwatermolens waren volgens een aanbestedingsbericht van 1 juli 1805 drie achtkante stellingmolens met vijzel.

Op 10 augustus 1868 is door blikseminslag de middelste molen verbrand, de twee andere werden daardoor onbruikbaar. Het systeem was toen al overbodig geworden doordat de Jonkersvaart, het tweede belangrijke waterstaatkundige in opdracht van Jonker Hero Casperwerk gegraven in de periode 1815-1820, inmiddels vanuit Friesland werd gevoed. Hierdoor was er geen watergebrek meer.

In 1877 zijn de twee andere molens voor afbraak verkocht, delen gingen hiervan naar Groningen naar de Polder Koningslaagte.

Situatieschets met de drie voedingsmolens op 't molenkanaal, alsmede de drie verlaten.

Omstreeks 1930 werd de Leekster sluis voorzien van een elektrische opmaalinrichting, zodat het ook mogelijk werd om indien nodig via het rinket water in het hogere kanaalvak te pompen wanneer het waterpeil daar te laag geworden was.

Het historische molenkanaal raakte daarmee qua oorspronkelijk functie in onbruik. Waar het molenkanaal ooit buiten de dorpsbebouwing om liep, loopt het nu als een in breedte variërende watergang, soms vrij liggend, soms opgesloten tussen damwand of keermuur, nog altijd vrijwel het oude tracé volgend door de oud- en nieuwbouw van Leek heen.

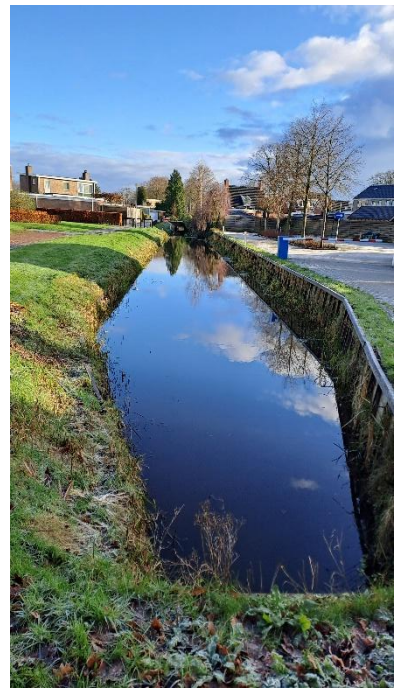
De foto toont het Molenkanaal met daarachter een klein bosje. Dit bosje, gelegen in de wijk Wolfeschans in Leek, is de plaats waar in het verleden de tweede en in 1868 afgebrande molen stond. De eerste molen stond in het centrum van Leek, de derde molen stond nabij de plaats waar nu de Tolbertervaart uitmondt in het Hoofddiep, achterop het erf van de huidige Fouragehandel Tjoelker.

Onderstaand volgen enig foto's langs de huidige loop van het molenkanaal vanuit centrum Leek naar Diepswal.

Centrum Leek

Om en nabij 1^e molen

Nabij Vredewold

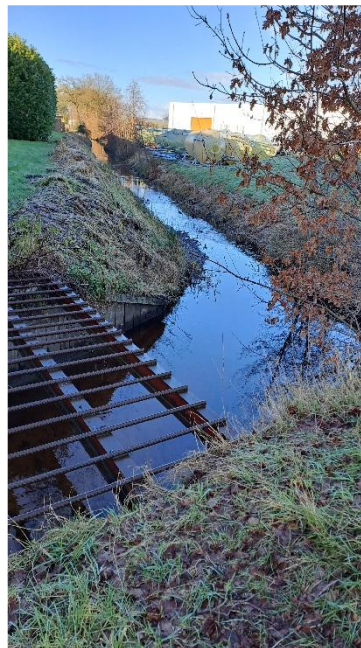
Watermulderweg

Molenkanaal, plaats 2^e (afgebrande) molen

Kalkoven

Nabij Molenwiek

Tjoelker Fourage, plaats derde molen

Tolbertervaart